

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къырал жумушла

Республиканы андан ары айныууну ышонангылы себеби

Москвада Къабарты-Малкъарны башчылары эмда Россейни бла регионну Сатыу-алыу-промышленность палаталарыны оноучулары Бирге ишлеуно юсюнден юч жанлы келишимге къол салгандыла. Документде республиканы экономикасыны баш магъаналы бёлюмюне инвестицияла не къадар кёп салынырча этиуно амаллары жарашдыруну мадарлары белгиленедиле.

Келишим, деп чертгенди КъМР-ни Башчысы **Юрий Коков**, регионда инвестиция эмда инновация ишлени кырауугъа, регионла эмда халкъла аралы бирге ишлеуге арталлыда жангы онгла ачады. Россейни Сатыу-алыу-промышленность палатасыны президенти **Сергей Катирин** а Къабарты-Малкъарны социал сферасын бла экономикасын андан ары айнытыу жаны бла да байламлыкъла кыраууну дурус кёргенди, ол санда

предпринимательликге себеплик этиуде, КъМР-ни предприятиялары чыгъаргъан продукцияны сатыуда да бирге ишлеу хайырлы боллугъун чертгенди.

КъМР-де тау-байыкъландырыучу эмда жарашдырыучу производства кыраууну юсюнден келишимни толтурууну амаллары сюзюлгендиле

Тюнене Москвада КъМР-ни Башчысы **Юрий Коков** «Вольфрам» компания» АО-ну президенти **Михаил Горбачев** бла ишчи тубешиу бардырганды. Аны кезиунюнде Къабарты-Малкъарны жеринде тау-байыкъландырыучу эмда жарашдырыучу производства кыраууну юсюнден эки жанлы келишимни толтурууну амаллары сюзюлгендиле.

Бююнюлкюде инженер-геология тинтиле бошалгандыла, тыш инженер ызлагъа къошулууну техника болумлары кыралгандыла. Жангы предприятияны кырулушунда жангы производство технологияла эмда экология къоркъуусузлукъну халкъла аралы мардалары хайырланыллыкъдыла.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

«Терекалмаз» Узбекистанга жерни тешген оборудование жиберип турлукъду

Къабарты-Малкъар Республиканы делегациясы КъМР-ни промышленность эмда сатыу-алыу министри **З.Г. А. Губашиевни**, Промышленниклени бла предпринимательлени союзуну регион бёлюмюне президенти **В.Ш. Хажуевну**, «Терекалмаз» АО-ну баш директору **А.Б. Тлеужевну** къауумунда Узбекистанга иш бла барганды. Анда ала республиканы Геология эмда минерал ресурсларыны бла къырал комитетини таматасы **Б.Ф. Исламов**, «Узстройматериалы» АО-ну правленини председатели

Б.Х. Зарипов эмда башха оноучу къуллукъчула бла да тубешгендиле. Ушакъны кезиунюнде промышленность предприятиялары араларында бирге ишлеуно амаллары сюзюлгендиле. «Терекалмазны» келечилери бирге ишлеуно юсюнден келишимге эмда Узбекистанга жерни тешиучю оборудование жиберип турууну юсюнден талай контрактха къол салгандыла.

КъМР-ни Промышленность эм сатыу-алыу министерствосуну материалларына кёре

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.А.Коковну Кавказ урушда жоюлган адыглары эсгериуню кюню бла байламлы

ОБРАЩЕНИЯСЫ

Къабарты-Малкъарны хурметли жамауаты!

21 майда Кавказ уруш бошалганы 154 жыл болады. Ол къазауат уллу кыраллары бир бирге жер эмда политика дауларыны хатасындан башланып, адыг халкъны тарыхында бир да болмаганча ачыулу кезиуледен бири болганды эмда миллетте айтып айтмазча уллу заран салганды.

Ол кюн биз ата журтларын кыруулай жан бергенлени эмда туугъан жерлерин кююп, зорлукдан тышына къачарга тюшгенлени, киши жеринде къабыр юлюшлерин тапханлары, Кавказ урушда жоюлганлары барысын да эсгеребиз, алаша баш урабыз. Алай эрте заманда болган бушуулу ишлени эсгере, халкъыбызны Россей бла ёмюр-ёмюрден бери келген бирлиги бизге къадар магъаналы болганын унутурга арталыда керек тойюлбюз. Ма аны хайырындан сакълаялганды миллет тарых ата журтун, тилин, адет-тёрлерин да. Алай бла айнытханды экономикасын, ниет эмда билим хазнасын да.

Бизни кёп миллетли кыралыбызны башха халкълары бла бир ниетли болганыбыз, бирикге-нибиз да Къабарты-Малкъарны ырахатлыгыны бла жашаууну кючлю мурдору боллукълай къаллыгына бир ишекликим жокъду.

Бу журтулу датага аталган материалла 3-чю бетде басмаланадыла.

Къырау

Жангы правительствону къаууму къабыл кёрюлгенди

Владимир Путин вице-премьерлени бла министрлени къуллукъларына **Дмитрий Медведев** кёрюзтген кандидатураланы къабыл кёргенди. Ала аны юсюнден Россейли Президентни Бочаров Ручейде резиденциясында сёлешгендиле. Путин кандидатураланы барысын да Медведев бла тюнене эрттенликде окъуна сюзгенин айырып айтханды. «Ол адамла барысы да белгиледиле, ала кеслерин иги жанындан кёрюзтгендиле, уллу иш сынаулары барды», - деп чертгенди Президент.

Вице-премьер ким болду

Антон Силуанов биринчи вице-премьер болганды. Правительствону Председателин орунбасарларына уа **Татьяна Голикова**, **Алексей Гордеев**, **Дмитрий Козак**, **Виталий Мутко**, **Юрий Борисов**, **Ольга Голодец**, **Максим Акимов**, **Юрий Трутнев** эмда **Константин Чуйченко** салынгандыла.

Силуанов биринчи вице-премьерни къуллугъунда финансы-экономика ишлеге оноу этерикди, **Голикова** - социал блокка, **Гордеев** АПК-гъа, **Козак** - промышленностьха бла энергетикагъа, **Мутко** - кырулушха, **Борисов** - ОПК-гъа (кыруулау-промышленность комплекс), **Голодец** - культурагъа бла спортха, **Акимов** - цифрли экономикагъа, транспортха бла связъгъа.

Трутнев Узакъ Восток федерал округуну толугу эркинликке келечисине салынады, **Чуйченко** уа Правительствону Аппаратына башчылыкъ этерикди.

Къуллукъларында была къалгандыла

Россейни Тыш кыралла бла ишлери-ни министерствосуну башчысы **Сергей Лавров**, ич ишлени министри **Владимир**

Колокольцев, культура министри **Владимир Мединский**, юстиция министри **Александр Коновалов**, саулык сакълау министри **Вероника Скворцова**, кыруулау министри **Сергей Шойгу**, промышленность эмда сатыу-алыу министри **Денис Мантуров**, спорт министри **Павел Колобков**, экономиканы айнытыу министри **Максим Орешкин**, уруну эмда социал кыруулау министри **Максим Топилин** эмда Минергону башчысы **Александр Новак**.

Кимлени салдыла

Эл миолк министерствону жангы башчысына **Дмитрий Патрушев** салынганды. **Владимир Якушев** а энди Кырулуш эмда жашау журтла-коммунал миолк министерствогъа, **Дмитрий Кобылкин** да Минприродогъа башчылыкъ этерикдиле. Транспорт министрствону башчысына **Евгений Дитрих**, Узакъ Востокну айнытыу министрине уа Амур областыны губернатору **Александр Козлов** тийишли кёрюлгендиле.

МЧС-ни таматасы да алышынганды: **Владимир Пучковну** орунуна **Евгений Зиничев** салынганды. Андан сора да, Шимал Кавказны ишлери жаны бла министр да башхады - **Сергей Чеботарев**.

Жангы кыралгъан Жарыкъландыруу министрствону башчысына **Ольга Васильева**, илму эмда бийик билим беруу министрге **Михаил Котоков**. Цифровой айныу, связъ эмда асламлы коммуникация министрге да Правительствода аналитика араны башчысы **Константин Носков** салынгандыла.

ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлаганды.

Билдириу

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатларыны эслерине

КъМР-ни законла чыгарыучу баш органын кезиулу жыйылуу 2018 жылда 24 майда бардырылыкъды. Ол 11 сагъатда башланырыкъды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

ПАРЛАМЕНТ

Бюджет бузуксуз толтурулганды, кырал борчну кемейтиуню шарт мадарлары тохташдырылгандыла

КыМР-ни Парламентинде бардырылган жамаат тынгылаула 2017 жылда республиканы баш финанс документи кыалай толтурулганы сюзюлгенди. Кенгеште депутатла, КыМР-ни Башчысыны Парламентде келечилери, министрле, Контроль-эсеплеучю палатаны бла жамаат организацияланы кыулукчулары да чакырылган эдиле.

Жыйылыну ача, Парламент-ни спикери **Татьяна Егорова** тынгылаула ачыктыккыны жалчытыр мурат бла кыралганларын белгилегенди. «Экономика кытылыкка да кырамай, налоганы жыйыуда, аланы кыралда болган елчегме дери жетдириуде тийишли мадарла толтурулгандыла. Артык хайырлы болмагъан кыранчла кысхартылгандыла», - деп чертгенди ол.

Биринчиден, КыМР-ни 2017 жылда социальный сферасын бла экономикасын айнытыуну прогноз планы кыалай толтурулганы сюзюлгенди. Эсигизге салайык, бюджет да аны керюмдюлерине таянып кыуралады. КыМР-ни экономиканы айнытыу министрине орунбасары **Хасан Тимижев** кытылыкка да кырамай, былтыр макроэкономикада ёснооно, бюджет системада ышангылылыккыны сакларга онг болганын чертгенди. Анга уа республиканы кесинде чыгарылган продукцияны ёлчечи кебейгени да шагъатлык этеди.

Докладчы белгиле этген шартлагъа кёре, былтыр ВРП 151,2 миллиард сомгъа жетгенди, ол аны аллындан жылны 101,3 проценти тенгли бирди. Алгын жылдада промышленностьда керюмдюле осал болган эселе, былтыр а продукцияны кебейтирге кыолдан келгенди. «Аны индекси 100,8 процент тенгли болганды. Ол а прогноз керюмдюледен асламды, быйыл ала андан да уллу болууларына ышанырчады», - дегенди.

Республиканы ичинде 36 миллиард сом багъасы продукция чыгарылганды эм жумушла толтурулгандыла. Ёсюю бютюд а эл мюлкде эсленеди. Битеу мюлккел бирге 46 миллиард сом багъасы продукция этгенди, ол а аны аллында жылдан 3 процентге асламды. Ол санда 1,016

миллион тонна будай, 510 минг тонна тахта кёгетле (17,8 процентге аслам) жыйылгандыла. 1,8 минг гектар жерде терек бахчала салынгандыла, алай бла бюгюнлюкде республикада аланы саны 18 минг гектарга жетгенди. «Быллай иги керюмдюлеге жетиширге кыраллы жанындан болушлук да себеплик этгенди. Былтыр а аны ёлчечи 2 миллиард сомдан кёп эди», - деп чертгенди ол.

Кырулушда 14,6 миллиард сом багъасы жумушла толтурулгандыла, розница сатыу-алыну ёлчечи уа 124,3 миллиард сомгъа жетгенди. Алай аслам эс инвестицияланы кебейтирге берилгенди. Былтыр а 10 инвестиция проект толтурулганымды, алада 2 минг ишчи жер кыралганды. Бюгюнлюкде республиканы портфелинде 94 инвестиция проект барды. «Аланы жартысы узакъ болжалдыла. Болсада ала ишлеп башласала, 40 мингге жууук ишчи жер кыраллыкды», - деп билдиргенди докладчы.

Айлыккы юсюнден айтханда уа, аны орталык ёлчечи 22 242 сом болганды, прогноз керюмдюле уа 22 460 сом тенгли эдиле. 2018 жылны аллындан бери хаккы энта 2,5 минг сомгъа ёдюрюрге кыолдан келгенди. РФ-ни Президентини май указларында белгиленген ёлчегме жетерге онг болганды.

КыМР-ни бюджетти кыалай толтурулганы юсюнден докладчы уа финансла министр **Жадыр-Аслан Бештоков** этгенди. Ол билдиргенди, айдала 25,2 миллиард, кыранчла уа 27,8 миллиард сом болгандыла. Алай бла 2,7 миллиард сом дефицит кыралганды. Республиканы кырал борчу 12,1 миллиард сомгъа жетгенди. Андан 5,6 миллиарды банк, 6,1 миллиард бюджет кредитледи, 368,8 минг сом а кырал

гарантияладыла. Борчну азайтыр мурат бла багъалы банк кредитлени телерге федерал бюджетден республикага 5,8 миллиард сом берилгенди, аны уа 7 жылны ичинде кыайтарырга керекди.

Айлыккы, стипендияланы, башха телуени заманында берюрге, ОМС-ни жумушларын толтурууга, саусузыны дарманла бла жалчытыуга, бюджетлени араларында трансфертлени юлешюрге, коммунал жумушланы телуеге энчи эс бурулганды. Бу ишлеге 21,3 миллиард сом кыоратылганды (битеу аханы 76 проценти). Май указланы толтурууга уа 1,3 миллиард сом берилгенди.

Парламентни Бюджет, налогла эм финансла жаны бла комитетини башчысыны орунбасары **Сафарби Маремуков** да селешгенди жыйылыуда. Ол белгиле этгенди, былтыр 22 кырал программа ишленди. Аланы жашауда бардырырга 29,3 миллиард сом керек эди, алай 26,8 миллиард ёлюннгенди. Аханы асламы саулук саклауга, билим берюрге эмда социальный кыоруула кыоратылганды. Депутат билдиргенди, халккы жашау журтла бла жалчытыу, культураны айнытыу, физкультура эм спорт, транспорт система дегенча кырал программалага уа ахча бла 70-80 процентге жалчытылыннгандыла.

Контроль-эсеплеучю палата-

ны башчысы **Дина Кысова** уа Правительство былтырны баш финанс документи кыалай толтурулганы юсюнден отчёту заманында хазырагъанын эмда ол Бюджет кодексге келишгенин чертгенди. Болсада документни тинтген кезиуде 91 бузуклык ачыкъланганды. Аладан 44-сю ахча файдасыз кыоратылганы бла байламдыла (119,7 миллион сом). «Ол а бюджетге башчылык этген ведомстволар контролну кереклисича толтурмагъанларына шагъатлык этеди», - деп белгилегенди докладчы.

Былтыр РФ-ни Налог службасыны КыМР-де Управлениясына жасакъланы ёлчечин 8,3 миллиард сомгъа жетдирирге буйрукъ берилген эди. Ведомствону башчысыны орунбасары **Наталья Лытнёваны** айтханына кёре, ол 79 процентте толтурулганды, казнага 7,2 миллиард сом салынганды. «Белгиленген ёлчегме нек жетишмегенбиз дегенде, акцизле эмда адамланы хакъларындан жыйылган налогланы толтурмагъанбыз. Биринчиси игчи затланы чыгарган предпритяла ишлемегенлери бла байламды. Бир-бир предпритялада банкротлук жумушла толтурулганлары ючюн ишчиле хакъ теленмегенди. Ачыкъланганыча, 200 предпритяда НДФЛ-ни ёлчечи азайганды, бюджетге 2,5 миллион сом тошмей кыалганды», - дегенди ол.

Тынгылауда Тырнауузн эмда Терекни бюджетлери кыалай толтурулганлары да сюзюлгенди. Ала бла жыйылганы шахарланы администрацияларыны башчылары **Жапуланы Руслан** бла **Игорь Тараев** шагъарей этгенди.

Ызы бла тынгылауда Борчу халда медицина страхованияны КыМР-де жер-жерли ёлюмоню 2017 жылда бюджетти кыалай толтурулганына кыаралганды. Ведомствону башчысы **Зурият Бгажнокваны** айтханына кёре, айдала 6,888 миллиард, кыранчла уа 6,810 миллиард сомгъа жетгенди. Ол 78 миллион сом профицит бла кыралганды.

Жыйылыуда саулук сакълау министр **Марат Хубиев**, Нальчик шахарны 2-чи номерли клиника больницасыны баш врачыны кыулугун толтурган **Тогузаланы Залина**, Онкология диспансерни баш врачы **Анатолий Канцалиев** эмда Республикалы сабий-клиника больницаны баш врачы **Людмила Гусалова** да селешгенди.

Тынгылаула Парламентге эмда Правительствога эсгертиуле кыабыл керюу бла бошалгандыла. Алада уа Контроль-эсеплеучю палата ачыкъланган бузуклыкъланы кетериге, бюджетни кыурагъанда прогноз керюмдюлени тюз тергерге кереклисе белгиленгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

«Глассны» - белгилелиги ёседи

Прохладнада кырулуш панельле чыгарган «Гласс» компания кёп болмай Москвада 24-чю «WorldBuild Moscow/MosBuild-2018» халкыла аралы керюмюге кыатышханды.

Ол кырулуш эм интерьер жаны бла дуняда эм уллугъа саналады. Анда жангы технологияла бла материалла керюмдюле кыатышханды.

Быйыл ары Россейни 81 регионундан 65 минг адам келгенди. «Глассны» продукциясына кёпле бек уллу эс бургандыла. Аны хайыры бла Урал федерал округну, Кырымны, Москва, Астрахань областыланы, Краснодар крайны эм Беларусь республиканы келечилери бла талай келишим кыралганды.

Бюгюнлюкде предприятие пенополистиролдан панельле, кырулушда хайыр-

ланьрча темир чыбыкыла, терезе миялала чыгарыды. Заводда жуоге жууукъ адам ишлейди.

Бир сменге панельледен 1600 квадрат метр эмда 500 мияла пакет жарашдырылады.

КЁРМЮЧЛЕ

Башха рыноклагъа чыгыууну ахшы амалы

Къабарты-Малкъарны аш-азык жарашдыруучу предпритялары бу кюнде Азербайджанда бардырыла турган World Food Azerbaijan – 2018 керюмюге кыатышадыла. Ала бла бирге ары КыМР-ни Экономиканы айнытыу министрствосу эм Предпринимательствого сеплеклик этиу фондуну келечилери да баргандыла деп билдиргенди министерстводан.

Керюмч Бакуда Экспо-арада барады. Аны кыуанчылы ачылыуна Азербайджанын президенти Ильхам Алиев да кыатышханды. Бизни республикадан а продукцияларын анда «Жако» кондитер фабрика, «Аква-кристалл», «Нальчикский», «Источник» эм башха предпритяла керюмдюле кыатышханды. Быллай белгиле керюмюге кыатышу алагъа жангы рыноклагъа чыгарга онг берлиги баямды.

World Food Azerbaijan кыуалганы 24 жыл болады. Ол заманга аны даражасы иги да кётюрюлгенди. Кеси да касий регион бла чеклимай кыалмай, кёп кюншү кыраллада аш-азык продукция чыгаруучулага арада ахшы байламлыкъла кыурагъа себеплик этеди. Сёз ючюн, быйыл анга тёрт жюздөн артык компания кыатышханды.

Адабият ингири

КЕРТИ ПОЭЗИЯНЫ СҮЙҮҮ, ХАТЕРЛИКНИ БЛА КЪАРЫНДАШЛЫКЪНЫ БАГЪАЛАУ ХАЛДА

Бу кюнледе Грозныйде А.А.Айдамиров атлы Миллет библиотекеда белгили малкър поэт, тилманч, драматург, КъМР-ни культурасыны сыйлы къуллукчусу, Къабарты-Малкърны халкъ жазуучусу, Кавказны жазуучуларыны регионла аралы клубуну президенти **Гуртуланы Солтанбекини жашы Салихни** 80-жыллыгы кенг халда белгиленгенди. «Чо-мартлыкыгъа чакыргъан ауаз» деген ат бла бардырылган бу тубешиуну Чечен Республиканы Культура министерствосу, ЧР-ни Жазуучуларыны союзу, Миллет китапхана къурагъандыла.

Книгача санылган мекеманы улуу отуларындан бирине бек кеп адам жыйылган эди.

ген улуу сураты бла баннерни эмда «Кенг ауана жаланда улуу къайдан чыгъаргъа боллукъду» деген китап кёрмочню аллында сюелип, аны назмуларын орус эм чечен тилледе окъгъандыла, поэтни жашау, чыгъармачылык жолуну юсюнден кеп юлгюле келтирип айтхандыла.

Гурту улу жыйырма назму жыйымдыкны авторуду. Ол кеп белгили поэтлени-классиклени чыгъармаларын малкър тилге кечюргенди. Аланы араларында Пушкин, Лермонтов, Шота Руставели, Маяковский, Евтушенко, Тихонов, Расул Гамзатов, дагъыда башхала бардыла. Бизни жерлешлерибиз, белгили поэтлерибизни, ол санда Мамакаевладан Магометни бла Арбини, Мусса

композицияларын.

Бзы бла кепле сахнагъа чыгып, Гуртуланы Салихни юсюнден бек ариу айтхандыла. Чечен Республиканы халкъ поэти, Ахмат Кадыров атлы алтын майдал бла саугъаланган **Мусса Ахмадов** Салихни кесин,

Аланы араларында жазуучула, поэтле, алимле, республиканы Жамауат палатасыны келечилери, жаш тёлу, назмулары сыйгенле да бар эдиле.

Тубешиуну медицина колледжни студентлери, «Жашауум, мен отлукъ ташынг болайым, сен а чакъ да, жилтинле чыгъарып тур», деген назму тизгинлени хайырланьы, литература-музыкалы композиция бла башлагъандыла. Ала юбилярны хурметине ишленн-

Ахмадовну, Раиса Ахматованы, Мусса Бексултановну, Вечив Абдуллаевни, Роза Талхигованы, чыгъармаларын малкър тилге кечюргени уа бизге бютюн да хычыуун кёрюнеди.

Биз анга къарындашыбыз деп да бошдан айтмайбыз. Нек дегенде малкър халкъ бла бирге кечгюнчюлюкню ачыуун сынагъанбыз. Уруш жыллада да бизге сиз билеклик этер ючюн къалмагъансыз, деп бошагъандыла студентле литература

чыгъармачылыкын да кеп жерледе таныгъанларын белгилегенди. Ол Тбилиси шахарны сыйлы гражданиди, КъЧР-ни халкъ жазуучусуду, бизни да улуу шухубузду, дегенди.

Кавказны жазуучуларыны клубуну члени **Лидия Давлеткиреева** уа кавказ халкъланы башха жазуучула бла къаршы байламлыкъла Гуртуланы Салихни хайырындан башланганларын чертип айтханды. «Сиз жаланда малкър

поэзияны угъай, битеу регионну да адабиятын кенг жайыууа уллу къыйын саласыз, бек сау болугъуз», дегенди. Андан сора ол Салихни чыгъармаларында сыфатла чечен халкъгъа жууукъ болгъанларын айтып, авторну кеси сыйген «Чинар терекни салкъынында» деген назмусун келден айтханды.

Чечен Республиканы Жазуучуларыны союзууну правленини таматасы, Къырал саугъаны лауреаты **Канта Ибрагимов** а: «Гуртуланы Салихни юбилейи Грозныйде, бу алапат залда, белгиленгени бизге уллу сыйды, биз аны бла ётхемленебиз», дегенди. Ол быллай ингириле Магасда, Махачкъалада да ётериклерин айтханды. Андан сора да, Къулийланы Къайсынны 100-жыллыгына жораланган къууанчлагъа къатышханын, поэтни ата юйюне баргъанын да эсгергенди.

«Малкър халкъ къалай демнгилиди! Закий Къайсыннга туугъан элинде, таула ортасында, нечик сейирлик эсгертме ишленгенди. 450 метрге созулгъан улуу таш хунаны юсюнде жазылган назмулары дунияны къалайындан да келген адамла орус, малкър, къабарты, ингили тилледе окъйудула. Таулула кеслери ариуча, тазача, бийикча – таулары да ма алайдыла», дегенди.

Андан сора Гуртуланы Салихни драматург, РФ-ни Халкъла аралы литература фон-

дуну къауумна кирген **Алавди Мусаев**, поэтле **Умар Ярычев**, **Шарип Цуруев**, жазуучу, тилманч **Мусса Бексултанов**, Жамауат палатаны членлери **Ислам Сайдаев** бла **Ибрагим Борзаев**, ЧР-ни Жазуучуларыны союзу члени **Эла Хачукаев** да сёлешгенди. Эмда жерлешибизни юсюнден кеп ариу сёзле айтхандыла. Поэт **Имран Ирисханов** а малкър тилде салам да бергенди, бир ненча сёз да айтханды.

Къонакъбайла Гурту улугъа саугъала да хазырлагъан эдиле. Ол ЧР-ни Жамауат палатасыны Сыйлы грамотасы, Магомед Мамакаев атлы литература – жамауат фонду «Алтын къуш» ордени, Магомед Мамакаевны юбилей майдалы бла да саугъаланганды. Чеченли шухъла уа белгили художник **М.Х.Закиевни** «Гезевек аууш» деген суратын бергенди.

Тубешиуну ахырында Гуртуланы Салих бу унутулмазлык ингири къурагъанлагъа, анга келгенлеге да жюрек ырызлыгынын билдиргенди. Анга былай уллу сый бергенлери ючюн ыспас этгенди. «Бу дуниядан киши бир зат алып кетмейди, жаланда адамны этген огъурлу ишлери, аты къаладыла. Мен ол затха бир кесек окъуна тийишли болдум эсе, андан уллу насып керекмейди», дегенди. Андан сора ол малкър тилде басмаланган ючтомлугъун бла орус тилледе чыккъан китабын, дагъыда «Кавказны белгили адамлары» деген уллу изданины саугъагъа бергенди.

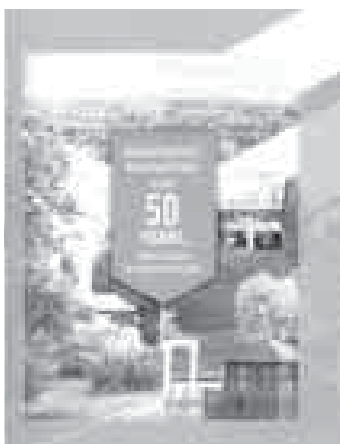
ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

КИТАПХАНА

Сейир-тамашагъа къалдыргъан жерлерибизни саны жокъду

Бизни республиканы сейирлик жерлерини юсюнден Мария бла Виктор Котлярова кеп шартла жыйышдырып, китапла басмалагъандыла. Жолоучулагъа деп ингилиз тилде чыгъарылгъан «Кабардино-Балкария: 100 чудес, больших и маленьких» деген издание уа айырмалыпадан бириди дерге боллукъду. Ол 2016 жылда чыккъанды. Анда авторла она бла жылланы ичинде республиканы тюрю-тюрю жерлеринде болуп, табийгъат кеси ишленген, адамны къол чөмерлиги да жетген жоэ тамашалыкны башхалагъа да туура этгенди.

Къабарты-Малкъргъа Кавказны жаухары деп бошдан аталмагъанын энтта да бир кере тошондоргенди. Тамашалыкылагъа уа ала кёзюню алалмазча ариу тау ауушланы, таш кёпюрлени, юзmez къалаланы, алыкъа адам аягы басмагъан терен бугъойланы эмда къая тешиклени, ётхем сюелген бийик таулары, бийикликледен саркъып келген чучурланы, жер тубюндеги кёллени, бурун заманлада къаяны эрининде ишленген къоруулау

къалаланы, эртегили кешенелени эмда алагъа ушш кеп башха затланы санайдыла. Ала бары да минг жылла

бла мындан алгъа бу жерледе жашагъанланы жашырынлыкларын къаты сакълайдыла.

Китап «100 тамшалык...» деген сёзле бла бошалгъанлыкыгъа, кертиси бла уа ала андан иги да кепдюле. Ала Къабарты-Малкър алапат жери бла энди шагъырей боллукълагъа ачык болур ючюн, аланы ким да кеси кёзю бла кёрюрге, тиерге, сезерге керекди. Авторла арт жыллада ма аны бла кюрешгенди.

«Кабардино-Балкария: еще 50 чудес, больших и маленьких» деген китап ма алай бла жаратылгъан эди. Ол алгыннгысыны тематикасын андан ары бардырады, китапны къуралуу халын сакълайды – тамшалык жерлени юслеринден таурух халда хапарлайды, орусча текст ингилиз тилге кечюрюлюп, объектлени къалайда болгъанлары белгиленеди эмда, сёзсюз, кеп суратла да басмаланандыла.

Алай аны энчилиги да барды: ол кесине дагъыда бир китапны сыйындыргъанды. Аны башындан киби,

ахырындан да окъуп башларгъа боллукъду. «Кабардино-Балкария: чудо природы» деген ол экинчи китап бизни республикада къыралны эсебине алынган бийик тау заповедникни, миллет паркны, табийгъат заказниклени бла эсгертмелени юслеринден хапар билдиреди. Анда кёзю къууандыргъан, кёлню да кётюрген къудурет, аз побеген битимле, жаныуарла, чыпчыкыла кеп санда кёргозюледиле.

Эки китап да бир бирлерин байкъландырадыла, Улуу Аллах «Прометейни къыралына» (Константин Чхеидзе), «Дуния тарыхыны заповедникни» (Всеволод Миллер), «Жомакылы дуниягъа» (Исаак Бабель) саугъалагъан тамашалыкыланы жангы бет эмда сыфатла береди.

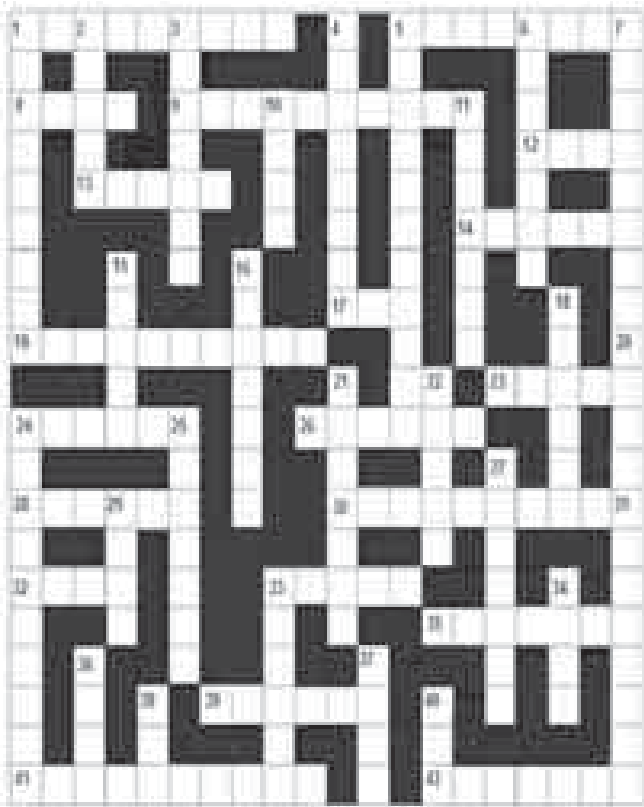
Китапны жарашдыргъаны да аламадды: багъалы къагъытта суратла тюз да жашауда кёрюнедиле. Тышы асыры омакъдан, кимге да уялмай саугъагъа берирге боллукъду.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.

СӨЗБЕР

ЭНИНЕ: 1. Аягы аурган-ны жорюшо. 5. Этли кьой. 8. Кеп кьатлы юйледе ансыз кьыйынды. 9. Уллу жютюбурун жаныуар. 12. Минги тау тийресинде жер аты. 13. Кьарда учханда хайырланылычу зат. 14. Эрттегили кьырал. 17. Ази-ятлыла суу чыгьарыучу уру. 19. Айтхан сөзюндөн, ишинден таймау. 23. Жууап излеген сөз. 24. Сабан агьачны бегитиучо кесеги. 26. Жарты акьыллы адам. 28. Уллу кьауралы ханс. 30. Жулдузну аты. 32. Кьара адам. 33. Кьойчу, сюрюучо... 35. Гошаяхны жумушчусу. 39. Ёгюзно жекгенде хайыр-ланылган зат. 41. Кьушну торлюсо. 42. Тамгьалы бийик жаныуар.

ЁРЕСИНЕ: 1. Малда, адамда да тубеучо жугьуучу ауру. 2. Бек уллу жутлукь, малкөзлюк. 3. Кьумурса. 4. Тынчлыкь. 5. Кьаты тышлы, ичи ашаргьа жараулу көгет. 6. Жумушакь металл. 7. Иничге, тюклю чөплю, чапыракьсыз ханс. 10. Бирге жашаган жууукь адамла. 11. Кисловодск шахарны эски аты. 15. Жигит адам. 16. Аллай ауруу болгьанды. Андан ауругьанла кишини кьатына келмегендиле. 18. Бахчада ёсген уллу көгет. 20. Ансыз адам жашау эталмайды. 21. Тау элледен бири. 22. Юйге тышындан келген тиширы. 24. Бир торлю бир затха жутлукь этиу. 25. Дагьыстанда жашаган миллетни адамы. 27. Тюз ёсюучо бийик терек. 29. Космос. 31. Чегем ауузда тау. 33. Ол динде кеп тейри барды. 34. Бушуу, уллу жарсыу. 36. Сау дуния. 37. Жууапха тар-тыу. 38. Патчахла жюрюютючю зат. 40. Жазыучу Уянланы ...

ГАЗЕТНИ 58-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СӨЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

ЭНИНЕ: 1. Кьапчагьай. 6. Кьалкьан. 7. Илипин. 9. Лаудан. 11. Шабат. 12. Тиреу. 13. Акьсылдым. 20. Ылыскын. 21. Топуракь. 22. Окьугьан. 23. Алауган. 24. Чанкала. 26. Сакьлатуу. 30. Юзmez. 31. Чалыу. 32. Окьуратыу. 33. Аtima. 34. Ахшам. **ЁРЕСИНЕ:** 2. Адамлыкь. 3. Алгьыннгы. 4. Шайтан. 5. Шинтик. 8. Балдражоз. 10. Даурбасчы. 14. Саякьлыкь. 15. Деканат. 16. Сынау. 17. Сынау. 18. Толан. 19. Акьмакь. 25. Желбаш. 27. Аргьамакь. 28. Ылыскын. 29. Кьадама.

Судоку

8			2		6			4
	4						8	
		2	4	3	8	6		
9	3					2		8
		6				1		
5	1					9		6
		8	1	6	9	4		
	9							6
1			5		7			3

ГАЗЕТНИ 58-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СУДОКУНУ ЖУУАПЛАРЫ:

7	1	2	6	4	9	3	5	8
8	6	5	2	7	3	1	4	9
9	4	3	5	8	1	6	7	2
2	3	4	1	5	8	9	6	7
5	7	1	9	6	4	2	8	3
6	9	8	3	2	7	5	1	4
4	5	6	7	9	2	8	3	1
1	2	7	8	3	5	4	9	6
3	8	9	4	1	6	7	2	5

Ёресине, энине да белгиленген квадратлада тарихле кьайтарылмазгьа керекдиле. Тюз толтурулган судокуну эсеби барысында да бир боллукьду.

ТОКУМАЛАНЫ Салим хазырлагьанды.

Ыйыккьгьа гороскоп

19 майдан 26 майгьа деру

КЬОЧХАР. Геуюрге кюн бла орта кюн ишигизге ахшы кезиудю. Байрым кюннге этген муратларыгьыны уа артхаракьгьа кечюрюрге кюрешигиз. Энци жашуларын кьурялмай тургьанла жаратхан адамларын тубеширге чакьырыгьа боллукьдула.

ТАНА. Хар ишни бир сылтауу боллукьду. Былай бошуна бир жумуш да тамамланырыкь туюлдо. Кеси кесигизге ышаныгьыз эмда саулугьугьызга эс бурургьа унутмагьыз. Ишигизде артыкь да эсли болуугьуз.

ЭГИЗЛЕ. Ыйыкьны ахыры сизге бек иги кезиу боллукьду. Иги солургьа кереклисин да эсигизде тутуугьуз. Солуу кюнледе кюч-кьаруу алмасагьыз, артда жукугьуз, саулугьугьуз бла уллу жарсыула чыгьарыкьдыла.

АЙЫРЫЧАБАКЬ. Баш неда геуюрге кюнде кьууанчлы хапар эшитирикьсиз. Бусагьатда саулугьугьызга кьаратыргьа, сыфатыгьыны айбатландырыгьа тап кезиудю. Башхаланы айтханларына кьулакь салып турмагьанлай, кесигизни оюмугьузну тутуугьуз.

АСЛАН. Бу ыйыкьда жууукьларыгьыз бла арагьыны тап этерге кюрешигиз. Юйор адамыгьыны келюне тиймегиз. Хар айтхан сөзюгьезде, этген ишигизге сакьлыкь керек боллукьду. Сизни суюген адамланы кьатыгьызда тутуугьуз.

КЬЫЗ. Бу ыйыкь не жаны бла да тап боллукьду сизге. Жарсыула барысы да бир жанына боллукьдула. 20 майда уллу ишлени башламазгьа кюрешигиз. Кючюгьозно-кьарууугьузну кьоратмагьанлай, бир кесек диетада олтурсагьыз игиди. Ийнаныгьыз ол затла болушуркьдула.

БАЗМАН. Ыйыкь женгил боллукь туюлдо. Адамла бла бир тилли болалмай, чамланганыгьыны кьоялмай турасыз. Бу затла сизни эрттеден бери кьыйнайдыла. Алай этип турмагьанлай, суюген адамыгьыны аллына барыгьыз, келиширге кюрешигиз.

АКЬЫРАП. Жетишимли болургьа сюе эсегиз, сизден сабырлыкь иленирикьсиз. Хар айтылган, эшитилген сөзге кьулакь салып, аны бармакьгьа чөргөп турсагьыз, жюрегигиз ырахаты болмаз. Андан эсе кеси кесигизни тынчайтыгьыз.

МАРАУЧУ. Бу ыйыкьда ёнкючлеригизни берип кетеригге кюрешигиз. Андан сора да, ишигизден солур онгугьуз бар эсе, бир кесек эс табаргьа кюрешигиз. Нек дегенде экинчи ыйыкьда кеп жумуш тамамларгьа туюшерикьди.

ТЕКЕМОЙЮЗ. Бу кюнледе романтикалы сезимлеге, суюмекликге ачыкь боллукьду жюрегигиз. Алгьын кезиуде бир гиче жарсыула кьыйнап тургьандыла да, ала да бир жанына болгьандыла. Бусагьатда ырахат кезиуюгьоздю.

СУУКЬУЙ. Шёндю кишиге артыкь ийнанамагьыз, сизни алдаргьа боллукьдула. Ырсыкьы жаны бла жумушланы кьолгьа алмагьыз. Ыйыкьны ахырында уа жууукь-ахлуларыгьыздан болушлукь тилерге туюшерикьди.

ЧАБАКЬЛА. Адамла арасында болургьа кюрешигиз. Бусагьатда жангьылыкьда туруу сизге иги туюлдо. Жюрегигизде болган жарсыула да букьдуруп турмагьыз, тенглеригизге айтып, аладан тюз оноу излегиз.

Газетни келир номери 23 майда чыгьрыкьды.

Учредительле: Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДАКЦИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЬЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МОКЬЛАНЫ Зукура (беломно редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (беломно редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламы информацияны эркинликлерин кьоруулау жаны бла Кьабарты-Малкьар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагьа "КьМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмалангьанды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикге кёре 19.00 сагьатда кьол салынады. 20.00 сагьатда кьол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЬАРГЬАНЛА:

Кульчаланы Зульфия - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия, Кучукланы Сафият - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Токумаланы Салим - (1,2,4,9-чу бетле), Ахьабемеланы Жаннета - (3,12-чи бетле), Зезаланы Лида - (10,11-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1360 экз. Заказ № 496
Багьасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000. Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru